then analyzes Bunin's three works which has distinct difference between writing time and literary style and theme – man and nature («Falling Leaves»), man and history («Village»), man and being («The Life of Arsenyev»). The results of this analysis show man and nature is thoroughly interfused in Bunin's distinctive artistry paradigm. Bunin's views of nature reflects not only the unique world outlook of Russian nation, but also reveals the nature of being and existence.

Key words: Bunin, man and nature, «Falling Leaves», «Village», «The Life of Arsenyev», artistic paradigm.

Статья поступила в редколлегию
08. 02. 2016 г.

УДК 821.161.2-32.09

Олеся Калинюшко

Мандри як еміграція: літературний персонаж у пошуках самоідентичності (збірка оповідань Василя Махна «Дім у Бейтінґ Голлов»)

У статті окреслено взаємозв'язки між мандрами й еміграцією як способами конструювання самоідентичності героя в збірці короткої прози В. Махна «Дім у Бейтінґ Голлов». Виокремлено два відмінні прочитання поняття *еміграція* як процесу пошуку дому посередництвом ідентифікації з новим простором і як акту переїзду, суголосного з мандруванням, що не призводить до втрати національної належності. Закцентовано на функціонуванні героя – внутрішнього емігранта, який мимоволі опиняється відчуженим від звичної для нього дійсності.

Ключові слова: Василь Махно, «Дім у Бейтінґ Голлов», мандри, еміграція, самоідентичність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Традиційно поняття *еміграція* й *подорож* визначають як такі, що виявляють різнорівневу семантику. Обидва процеси позначають переміщення суб'єкта в просторі, проте мотивація та причини, які спонукають до руху емігранта й мандрівника, різняться. М. Слюсаревський та О. Блинова зазначають, що головна специфіка міграції – «намір індивіда змінити місце проживання, влаштуватися на новому місці» [10, с. 32], еміграцію звичайно тлумачать як «вимушене переселення, вигнання» [2, с. 52]. Дім же для мандрівника слугує призмою, крізь яку він пізнає світ і забезпечує цілісність своєї ідентичності.

У постмодерну добу смислові зв'язки між поняттями *мандри* й *еміграція* дещо ускладнилися. Задаючись питанням, що являє собою «нова еміграція», Ю. Барабаш наголошує, що «немає еміграції, нехай і "нової"» [1, с. 300], адже «немає політичного імперативу, який визначав би наперед очевидну неможливість повернення» [1, с. 300]. На думку дослідника, сучасні українські письменники, які живуть і працюють за кордоном, не є емігрантами, оскільки «сама ідея повернення як така не ставиться під сумнів, вона живе "за умовчанням" у свідомості або принаймні в несвідомості…» [1, с. 300]. Емігрант у демократичних країнах на початку XXI ст. втрачає свої конститутивні ознаки, заміщуючись фігурою експатріанта. «Експатріант – це людина, яка добровільно покинула рідний дім», – пише Л. Бугаєва [2, с. 54]. Отже, фігура подорожанина вже не протиставляється постмодерній іпостасі емігранта: переселенець уже не так гостро переживає розрив із домом, оскільки, як і мандрівник, завжди пам'ятає про можливість повернення. Сучасний мандрівник зближується з емігрантом, утрачаючи міцні зв'язки з домом та подеколи перетворюючись на громадянина світу або номада, який «втілює безкінечні переміщення, перманентну відірваність від місця і бездомність, відчуженість від будь-якого просторового локусу» [2, с. 54].

Письменники-емігранти гостро відчувають розлуку з батьківщиною, що спонукає їх до рефлексій та відтворення нелегкої долі мігранта у своїх творах. Незважаючи на те, що сучасний емігрант фактично перестає ним бути, мотиви розлуки з рідним краєм та втрати дому постають провідними в його творчості. Зокрема, зображення труднощів із життя емігрантів віднаходимо в збірці оповідань «Дім у Бейтінґ Голлов» Василя Махна – українського письменника, який уже понад п'ятнадцять років проживає в Америці.

© *Калинюшко О., 2016*

Аналіз досліджень цієї проблеми. Теоретичні аспекти еміграційної літератури розробляли Ф. Погребенник [8] та О. Возняк [3]. Ґрунтовним є дослідження Л. Бугаєвої «Міфологія еміграції: геополітика і поетика» [2], у якому авторка розглядає художнє втілення еміграції як демонстрацію письменником своєї належності до рідної літератури, вписування автором себе в національний контекст батьківщини чи оприявнення відчуженості героя. Г. Скуртул [9] та Ю. Барабаша [1] у своїх розвідках простежують специфіку осмислення еміграційної проблематики у творчості сучасних українських письменників. Зокрема, Ю. Барабаш звертається до аналізу творчості В. Махна, розмірковуючи про вплив американської дійсності на художній стиль автора. Книга В. Махна «Дім у Бейтінґ Голлов» була піддана активній критичній рецепції, проте, хоч у кожній із робіт акцентовано на темі еміграції як одній із провідних, комплексно вона не розглядалася.

Мета статті – проаналізувати кореляцію між мандрами й еміграцією як способами конструювання самоідентичності героя в збірці В. Махна «Дім у Бейтінґ Голлов».

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. В. Махно, вигравши зелену карту, виїхав до Америки у 2000 р. У численних інтерв'ю письменник відмовляється називати себе емігрантом, адже «…емігрант – це той, хто не може повернутися додому» [5]. «Для мене переїзд – це не еміграція, тому що тепер, коли за секунди твій лист долітає до України, а книжки виходять в українських видавництвах, то очевидна річ, що саме поняття виїзду / переїзду набуває дещо іншого виміру», – стверджує письменник [6]. У свідомості українців міцно вкоренився стереотип, що добровільний виїзд за межі країни на тривалий період межує зі зрадою. Так, письменник, який виїхав за кордон за власним бажанням, переживає складніший процес усталення власної ідентичності, ніж вигнанець. На відміну від письменників в екзилі, які відшукують внутрішню опору в самоідентифікації з батьківщиною через вороже ставлення до країни заслання або ж авторів, які, вирушаючи на постійне місце проживання до чужої країни, асимілюються в тамтешнє середовище, певною мірою втрачаючи національну ідентичність, В. Махно балансує на межі між Україною, яку вважає рідною, й Америкою, де прагне стати своїм. «Для емігранта та експатріанта одним із способів подолання відчуження, як і засобом самопізнання, ініційованого переміщенням у чужий простір, стає літературна творчість» [2, с. 65]. У 2015 р. письменник видає дебютну прозову збірку оповідань «Дім у Бейтінґ Голлов», яка здобула відзнаку «Книги року ВВС». Вона стала спробою самоідентифікації автора через поєднання на її сторінках восьми оповідань, чотири з яких об'єднані простором Нью-Йорка, де автор живе нині, ще чотири – хронотопом невеликого міста Чорткова поблизу Тернополя, де він народився. В. Махно так коментує поєднання в книзі цих, здавалося, неспіввідносних міст: «Зрозуміло, що ці міста непоєднувані, що вони дуже різні, але вони поєднувані в моїй долі, в моєму житті» [7]. Вони постають рівноцінними не як грандіозний мегаполіс сучасності й місто з неперервною історичною пам'яттю, а як два по-своєму дорогі авторові міста, які уособлюють його особисту історію та сучасність.

Письменник пише українською мовою, його герої – українці, відірвані волею обставин від дому, проте Америка В. Махна не відштовхує, а радше зачаровує своєю холоднокровністю і водночас демократичністю. Світ Америки, як і будинок вісімсот дев'яносто п'ятий на бруклінській Сорок другій вулиці, який вивів автор в оповіданні «Бруклін, 42 вулиця», *«приймав усіх»* [4, с. 29]. Там поряд мешкають пуерториканці, євреї з Латвії, бангладешці, корінні американці, поляки та українці, і в цій мультикультурності й полягає привабливість країни, яка дає всім однакові права на відкриття своєї Америки незалежно від походження. І хоч Америка, не насаджуючи власних традицій та звичаїв, приймає мексиканців, які *«з ранньої весни і до пізньої осені грають у футбол, на який дивляться їхні багатодітні родини, попиваючи холодні напої і заїдаючи час вареною кукурудзою»* [4, с. 26], та євреїв, що *«…слово, яке вичитають у Талмуді, носять, наче куряче яйце, обережно, бо воно тепле і біле»* [4, с. 27], вона тримає емігранта на дистанції й не претендує замінити батьківщину. Америка постає в його очах буденною, звичною: *«Бруклінська Сорок друга вулиця у Боро-парку – неприваблива й одноманітна, як і решта навколишніх вулиць. Взимку – чистіша, ніж улітку. Восени – тепліша, ніж навесні»* [4, с. 25]. Універсалізуючи американську дійсність й не акцентуючи увагу на особливостях тамтешнього життя, автор демонструє свою включеність у її середовище. Водночас письменник відмежовується від Америки, яка не є для нього рідною, адже відгукується в ньому *«нью-йоркською ніччю»*, *«нью-йоркською спекою»*, *«спекотливим бруклінським літом»*, *«бруклінським небом»*, *«бруклінським дощем»*.

Органічно звучить у збірці тематика мандрів та еміграції. Прагнення персонажів збірки до руху оприявнює їхні труднощі у віднайденні своєї ідентичності, погоню за ілюзорним домом, який у найнесподіваніший момент вислизає з рук. Герой-емігрант В. Махна покидає свою батьківщину в надії відшукати свій дім за кордоном, на відміну від мандрівника, надметою для якого є сам акт переміщення. Типовими емігрантами, які прагнуть віднайти свій дім, ідентифікуючись із чужою країною, постають, зокрема, герої оповідань «Дім у Бейтінґ Голлов» і «Бруклін, 42 вулиця».

Оповідач та його кохана Марія, головні герої заголовного оповідання збірки, – українці за походженням, які познайомилися в Америці, куди обоє поїхали шукати кращого життя. Марія виїхала із Кривого Рогу, намагаючися залишити там спогади про бідне дитинство, утекти з країни *«лохів та жуликів, з якої змилися всі, хто має кебету»* [4, с. 23]. Прагнув розпрощатися з минулим й оповідач, який знав, як це – не мати дому: жити в дідовій хаті, квартируючи з мишами і спати на книжках у малосімейці в друга.

Проживши декілька років у Брукліні, герої покинули Нью-Йорк, переїхали до Лонґ Айленда та зняли будинок у селищі Бейтінґ Голлов. Бажання втекти з великого міста прийшло до них не спонтанно, адже Нью-Йорк не міг подарувати домашнього затишку. Це місто залишилося для них чужим, *«тимчасовим місцем»* [4, с. 15]. Вони шукали стабільності в Бейтінґ Голлов: намагалися зміцнити свій дім, порпаючись у саду й насаджуючи молоді кущі та дерева біля будинку, захистити його від вітрів, які могли б прогнати їх звідти чи остаточно зруйнувати їхні крихкі стосунки.

В Америці герої так і не змогли позбутися привидів минулого, які пробуджували відчуття провини перед зрадженою батьківщиною: *«Я й сам не знав, що ця провина для мене значить: чи вона така тонка, мов повітря, що його ніколи не поясниш, чи це відчуття втрати, якесь таке, мов здерті наждачним папером кісточки на пальцях»* [4, с. 9]. Мрії оповідача про те, що власний дім стане початком їхньої спільної пам'яті, яка перекреслить неприємні спомини, не здійснилися. Утративши дитину в Брукліні, Марія не могла просто так відкинути своє українське минуле: воно переслідувало її згадкою про чоловіка, який змусив її зробити аборт. Дізнавшися про його смерть, Марія знову поринула в спогади, від яких тікала; вони міцно переплелися з її реальністю, тому жінка не могла продовжувати безтурботно доглядати за домом у Бейтінґ Голлов і залишатися поряд із головним героєм. Вона поїхала шукати новий дім, оскільки можливість самоідентифікації вбачала лише у відчуженні від свого минулого, у забутті.

В оповіданні «Бруклін, 42 вулиця» автор розгортає перед читачем трагедію Ґеника – українця, який нелегально працює в Америці. Відкрита для світу Америка прирекла героя на ув'язнення: єдине право, яке він здобув, – кожного дня працювати в овочевій крамничці, відсортовуючи зіпсовані плоди від свіжих. Одного разу він дізнається, що має можливість легалізуватись в Америці й отримати зелену карту, *«за якою можна буде їздити з Лєшеком на рибу до Канади, відвідати Україну, не боятися поліції і не чекати депортації»* [4, с. 42]. Повіривши в можливість успіху затії з фіктивним шлюбом, Ґеник устиг звикнути до думки, що Америка стане для нього домом. Герой, окрилений зустріччю з пані Марією, яка взялася звести його із майбутньою дружиною, відчув незнайомі доти емоції, побачивши на вулиці Ненсі з Майклом – наркоманів-американців, які проживали з ним в одній багатоповерхівці: *«Ґеник навіть зрадів: побачивши їх, йому полегшало. Відчуття дому чи що?»* [4, с. 38]. Проте в останній момент, уже в бюро реєстрації шлюбу, герой дізнається, що не може одружитися саме через те, що є нелегалом. Він не витримує такого розчарування й потрапляє до бруклінської божевільні. Зрозумівши, що ніколи не легалізується, Ґеник утратив надію віднайти дім, а отже, свою ідентичність.

Головні герої оповідання «Коли на шию надівають вінок із чорнобривців», хоч формально і є емігрантами, проте за своєю суттю вони насамперед мандрівці. Оповідач і Наврікат не шукали свою ідентичність, прив'язуючись до місця: вони карбували свою індивідуальність, убираючи в себе частинки країн, міст та місць, які відвідували, де проживали. Кожна поїздка, як і еміграція, трансформують свідомість, адже, наважуючись на зміну місця проживання або ж мандри, людина висловлює готовність змінювати свої погляди на світ та цінності. Іншою після навчання в Лондоні (батьківщині її батька) повернулася до Індії, де проживала її мама, Наврікат: *«…для моїх двоюрідних сестер і братів я була інакша. Ми не розуміли одне одного»* [4, с. 102]. Наврікат не втратила індійської ідентичності, проте стала часткою англійського світу, про що, зокрема, промовляв її одяг: *«Наврікат була у джинсах і болоньєвій куртці, але сорочка з індійським візерунком теліпалася,*

сягаючи їй до колін» [4, с. 98]. Громадянином світу виводить автор образ оповідача – емігранта з України, для якого Америка стала квитком до нових подорожей. Він не чіплявся за землю і легко покидав Нью-Йорк, щоб поїхати до Мумбая або ж до Нового Орлеану послухати джаз, *«як це буває, без будь-яких причин»* [4, с. 97]. Вінок із чорнобривців, яким у Нью-Йорку прикрашено пам'ятник індійському національному герєві Магатмі Ґанді, асоціюється в оповідача з Україною, а на арабській виставці золотих прикрас у Мумбаї, де *«стояв гамір, немов на пташиному ринку чи вдосвіта в джунглях»* [4, с. 110], йому не вистачає спокою нью-йоркських ювелірних салонів. Однак відкритість героїв до нового не передбачає втрату ними національної належності, адже людина здатна пояснити «серцевину» лише однієї країни, *«яку можна відчути лише тоді, коли ти із землею від народження є одним порохом»* [4, с. 108].

Окрім еміграції в чужий простір, мандрівок і поневірянь, герої оповідань «емігрують» усередину себе. Г. Скуртул, намагаючися типологізувати «сліди» еміграції в сучасній українській літературі, тобто виокремити художні варіанти її авторського осмислення, виділяє так званий «слід»-мімікрію. На думку дослідниці, цей «слід» позначає змодельовану автором ситуацію еміграції, посередництвом якої він натякає на складні внутрішні боріння в душі людини. У збірці «Дім у Бейтінґ Голлов» віднаходимо «внутрішніх емігрантів»: на противагу переселенцям, окресленим Г. Скуртул, вони переживають еміграцію внутрішньо, при цьому не переміщуючись у просторі.

Вічним емігрантом постає єврей Моше – герой оповідання «Капелюх, дактилі і сливи». Його рідні виїхали до Америки в часи І Світової війни, лише Моше залишився в Чорткові, тому що загубився. Він виріс, одружився, проте не втратив надію перебратися до Америки й возз'єднатися зі своїми рідними. Прагнення Моше емігрувати переросло в нав'язливу ідею, навіть дружина відверто ігнорувала його зацикленість на виїзді: *«Якщо Іцик підкупить адвоката і нам дозволять виїхати до Америки, – часто казав своїй дружині Моше, – то ми попливемо з Англії на пароході. Я не хочу з Німеччини». / «Моше, принеси кориці», – відповідала йому Двора»* [4, с. 63]. Моше – Агасфер сучасності, який потерпає не від безкінечних скитань, а від вуоріненості. Євреї не ідентифікують себе з місцем проживання, вони віднаходять себе у своїй релігії та культурі: *«…головне їхнє місце у згортках Тори – місці, дарованім їм Всевишнім, хоч би серед яких вулиць із гідрантами та будинків із металевими сходами вони жили»* [4, с. 61]. Отже, Моше, навіть не змінивши постійне місце проживання, відчуває внутрішні колізії емігранта. Він почуває себе чужим у Чорткові, як, імовірно, почувався б і в Америці, до якої так і не потрапив. Апогею відчуження він зазнав із приходом до Чорткова радянських солдатів, які вказали Моше на його інакшість, виштовхавши із власної крамниці й іронічно додавши: *«А тепер можеш їхати до Америки»* [4, с. 81].

«Статичні емігранти» зображені також в оповіданні «На автобусній» в образах дурників Володьки та Шпонди. Поблажливість, із якою місцеві ставляться до безхатьків, наголошує їхнє маргінальне становище. Начальник автостанції й тамтешні працівники змирилися з витівками Володьки та Шпонди. Дії дурників не карали й не засуджували за загальноприйнятими нормами, адже *«не файно зо слабого сміятися»* [4, с. 92], *«шоби не робив, то ним злий дух керує…»* [4, с. 94]. Хоча на автостанції всі встигли звикнути до їхніх дивацтв, місцеві відсторонювались від них, акцентуючи увагу на їх інакшості. Забути про власну неповноцінність і відчуженість і Володька, і Шпонда можуть лише у взаєминах із собі подібними. Саме тому після кількох років відвертої ворожнечі вони падають один одному в обійми, виконуючи свій «танок миру»: *«Скакали, хапалися за руки, цілувалися, падали в пилюгу, тариючись по асфальті. […] І вони летіли над Чортковом, щасливі у своєму нещасті»* [4, с. 96]. Вони шукають підтримки один в одному подібно до Марії та її супутника з оповідання «Дім у Бейтінґ Голлов», які, злякавшись відстороненості Америки, намагаються віднайти розраду в товаришу по нещастю.

Ще змалку внутрішній дискомфорт відчувала неявна емігрантка Сюзен (оповідання «Соло до дрозда»). Її мамою була німкеня, батько був родом із України, причому проживала сім'я в Америці. Не дивно, що *«у Сюзен сиділи у голові, наче птахи у гніздах, німецькі й українські слова, які вона плутала, розмовляючи, то з мамою, то з батьком. Англійські прийшли до її свідомості пізніше, коли Ґертруда найняла домашню вчительку англійської…»* [4, с. 155]. Як бачимо, народившись в Америці, дівчинка не відчувала себе повністю включеною в американську культуру. Героїня тягнеться до своїх національних коренів, що спонукало її уже в зрілому віці гарячково шукати відомостей про Україну: *«У "Стренді" вона купить книжку про Російську імперію, громадянську війну і білу*

еміграцію і зануриться у читання. Ночами, коли Пітер незадоволено бурмотів, пробуджуючись від світла нічної лампи, Сюзен вивчала мапу південних кордонів Російської імперії» [4, с. 156]. Жінка боїться втратити свою національну ідентичність, тому помешкання, у задньому дворику якого розвіяно попіл її чоловіка й де місцеві дрозди своїм співом, відтворюючи звук віолончелі, нагадують про батька, є для неї місцем сакральним. Вона довго зважується на його продаж, хоча будинок і обтяжує її. Проте згадка про батьків для Сюзен – це не лише бажаний доторк до національної пам'яті, це також болючі спогади про зраду матері та жорстокий самосуд батька. Сюзен бореться із собою: вона потерпає від спогадів про батьків і водночас розуміє, що забуття призводить до втрати національної ідентичності. Героїня вирішує історію роду переповісти абсолютно чужій людині, замість того, щоб звіритися синові, якого мовчанням сама ж і позбавила родової вкоріненості. Тому Сюзен не дивується байдужості, із якою Йоахим ставиться до продажу будинку, адже цінність дому визначається для нього лише комфортом: *«В неділю він приїжджав зі своєю дружиною. І вони енергійно пакували книжки, обгортали папером підсвічники, знімали зі стін картини. Було видно, що це приносить їм неабияке задоволення. І Сюзен розуміла чому»* [4, с. 154]. Жінка мимоволі позбавила сина національної належності, керуючися прагненням уберегти його від травматичного досвіду вимушеного емігранта, який пережила сама.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Мандри й еміграція тісно переплітаються в дійсності героїв збірки «Дім у Бейтінґ Голлов», як і в житті самого автора. В. Махно стверджує, що сьогодні еміграції не існує, адже люди виїжджають за кордон із власної волі, а отже, шлях повернення додому залишається відкритим, тобто автор наголошує, що *мандри* та *еміграція* в глобалізованому світі збігаються. У збірці оповідань В. Махна знаходимо і традиційне осмислення феномену еміграції, суб'єкт якої покидає батьківщину для самоідентифікації через віднайдення дому на чужині (оповідання «Дім у Бейтінґ Голлов», «Бруклін, 42 вулиця»), і репрезентацію еміграції як подорожі, виїзду за кордон, який не передбачає відмову від національної ідентичності (оповідання «Коли на шию надівають вінок із чорнобривців»). Емігранти В. Махна – це також «внутрішні мандрівці», персонажі, абстраговані від суспільства посередництвом особливого психологічного стану вигнанця й чужака (оповіданнях «Капелюх, дактилі, сливи», «На автобусній» та «Соло дрозда»). Отже, репрезентуючи поряд із традиційними переселенцями героїв, які переживають долю емігранта, не виїжджаючи за межі батьківщини, В. Махно акцентує увагу на такій посутній ознаці емігранта, як травматичний досвід розриву з домом, а не факт переїзду. Автор наголошує, що в сучасному мобільному суспільстві людина, яка покинула свою вітчизну, не обов'язково є емігрантом, якщо не перестає ідентифікувати її зі своїм домом так, як це робить, зокрема, герой оповідання «Коли на шию надівають вінок із чорнобривців», а еміграція – це насамперед процес внутрішньої, а не фізичної відірваності від дому.

Джерела та література

1. Барабаш Ю. Нова літературна еміграція? : дві сильветки / Ю. Барабаш // Кур'єр Кривбасу. – 2014. – № 293/294/295. – С. 298–327.
2. Бугаева Л. Д. Мифология эмиграции: геополитика и поэтика / Л. Д. Бугаева // За пределами. Интелектуальная эмиграция в русской культуре XX века. – Francfurt am Main : Peter Lang, 2006. – С. 51–73 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ec-dejavu.ru/e/Emigration.html (15.04.2016).
3. Вознюк О. Еміграційна візія Іншого : теоретичний аспект / О. Вознюк // Вісн. Львів. ун-ту. – Сер. філологічна. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – Вип. 44. – Ч. 1. – С. 178–184.
4. Махно В. Дім у Бейтінґ Голлов / В. Махно. – Львів : Вид-во Старого Лева, 2015. – 176 с.
5. Махно В. «Я можу повернутися» / [В. Махно ; А. Колодинська] // Gazeta Wyborcza. – 2006. – 17 квіт. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.vasylmakhno.us/intervy07.htm (15.04.2016).
6. Махно В. «Я не емігрував з мови…» / [В. Махно; Н. Пасічник] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://litakcent.com/2010/07/22/ vasyl-mahno-ja-ne-emigruvav-z-movy/ (15.04.2016).
7. Махно В. Зустріч непоєднуваних міст у книзі Василя Махна / [В. Махно; Т. Козирєва] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://teren.in.ua/ article/ zustrich_nepoyednuvanykh_mist_u_knyzi_vasvasy_ makhna (15.04.2016).
8. Погребенник Ф. Еміграція та література / Ф. Погребенник // Слово і час. – 1991. – № 10. – С. 22–28.
9. Скуртул Г. Слідами еміграції в сучасній українській прозі (до питання реконструкції поняття «еміграція») / Г. Скуртул // Літературний процес: методологія, імена, тенденції : зб. наук. пр. – К. : [б. в.], 2012. – № 1. – С. 91–94.

10. Слюсаревський М. Психологія міграції : навч. посіб. / М. М. Слюсаревський, О. Є. Блинова ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соціальної та політичної психології. – Кіровоград : ТОВ «Імекс ЛТД», 2013. – 244 с.

Калынюшко Олеся. Путешествие как эмиграция: литературный персонаж в поисках самоидентичности (сборник рассказов Василия Махно «Дом в Бейтинг Голлов»). В статье анализируются взаимосвязи между путешествием и эмиграцией как способами конструирования самоидентичности героя в сборнике короткой прозы В. Махно «Дом у Бейтинг Голлов». Выделяются два различных прочтения понятия «эмиграция»: эмиграция как процесс поиска дома через идентификацию с новым пространством и эмиграция как акт переезда, созвучный со странствиями, что не влечет за собой потерю национальной принадлежности. Акцентируется функционирование героя – внутреннего эмигранта, который поневоле оказывается отчужденным от обыкновенной для него действительности.

Ключевые слова: Василий Махно, путешествие, эмиграция, самоидентичность.

Kalyniushko Olesia. Wanderings as an Emigration: Literary Character in the Search of Selfidentity (V. Makhno's Collected Stories «The House in Baiting Hollow»). The article outlines the interrelations between the wanderings and emigration as the ways of character's selfidentity construction in V. Makhno's collection of short-stories «The House in Baiting Hollow». Two distinctive approaches to the definition of the notion «emigration» have been highlighted. These consider emigration as a process of quest for home by means of identification with the new space and emigration as an act of removal concordant with the wanderings that does not lead to the loss of national belonging. The functioning of character as an internal emigrant who turns out to be alienated from the habitual reality.

Key words: V. Makhno, «The House in Baiting Hollow», wanderings, emigration, selfidentity.

Стаття надійшла до редколегії
16. 01. 2016 р.

УДК 821.111.131. Грин-09.

Виолетта Кальницкая

Художественно-смысловая содержательность эпиграфов поздних романов Грэма Грина

Анализ композиционного и сюжетного построения совокупности всех поздних романов Грина позволил выявить ряд особенностей, характерных для его романной техники. Неизменным элементом композиции поздних романов Грина является паратекст, который содержит название произведения, эпиграфы, короткие предисловия-обращения и посвящения и играет важную структурно-содержательную роль, поскольку задает перспективу идейно-смыслового осмысления произведения. Анализ позволил выявить, что все эпиграфы, за исключением эпиграфа к «Человеческому фактору», в художественной системе поздних романов имеют столь же важное значение, как и названия, поскольку являются точной смысловой проекцией идейно-художественного содержания соответствующего романа и выступают в качестве своеобразной связи между его названием и текстом. Паратекст подавляющей части гриновских романов не только выполняет функцию ориентации читателя, но и является кратким, но емким изложением эстетических принципов писателя, свидетельствующих о его приверженности реализму и о понимании им гуманизирующей роли литературы. Все это указывает на то огромное значение, которое Грин придавал этой части своих романов. Паратекст каждого романа у него тесно связан с дальнейшим текстом, является четко продуманной проекцией его содержания и ориентиром для читателя в пространство этого содержания.

Ключевые слова: поэтика, Грэм Грин, паратекст, эпиграф, художественно-композиционная организация.

Постановка научной проблемы и ее значение. В структуре композиции поздних романов Грэма Грина важная роль принадлежит паратекстуальному комплексу, который включает такие эстетически значимые элементы, как название романа, эпиграф, посвящение или посвящение-обращение к читателю, уведомление, то есть все то, что в нарратологии принято именовать паратекстом. Паратекст, как известно, является своего рода порогом романа, с которого приоткрывается перспектива его смыслового содержания, и ориентиром в его постижении.

© *Кальницкая В., 2016*